

Але необхідно зазначити, що використання вищезазначених прийомів навчання можливе лише тоді, коли курсанти володіють достатніми мовними засобами та немовними знаннями для вирішення поставлених екстралінгвістичних завдань. Інакше виникає розчарування, невір'я у свої сили і наносяться чималі збитки позитивній мотивації у навчальному процесі. Тому потрібно старанно відбирати ті проблемні ситуації, які використовуються в навчальному процесі, чітко співвідносити їх із рівнями мовної та загальної підготовки курсантів.

Література

1. Доблаев Л.П. Анализ и понимание текста. – Саратов, Изд-во Саратов Ун-та, 1987.
2. Куприн Г.Н., Новобытов А.А., Чамеев А.А. Англо-русский пожарно-технический словарь. – М.: Воен. издат., 1980. – 344с.
3. Лернер І.Я., „Проблемне навчання”. – М.: Знание, 1974. – 64с.
4. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии: В 2т. – М.: Педагогіка, 1989. – Т.2. – 328с.

УДК 378.111

Л.П. Карнаух

ДОШКІЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ЯК СОЦІАЛЬНА ІНСТИТУЦІЯ ВИХОВАННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. У статті розглядається дошкільний навчальний заклад як соціальна інституція виховання безпечної поведінки у дітей дошкільного віку

Аннотация. В статье рассматривается дошкольное учебное заведение как социальная институция воспитания безопасного поведения у детей дошкольного возраста.

Anotation. Preschool education establishments as social institution of education safety conduct in preschool children is described in the article.

Збереження життя і зміцнення здоров'я, формування здорового способу життя підростаючого покоління нині визнані проблемами загальнодержавного масштабу. Відтак виховання безпечної поведінки в соціальному середовищі – одне із пріоритетних напрямків освітнього процесу, тому що з кожним роком збільшується кількість дітей, травмованих внаслідок несформованих навичок поведінки з предметами і речами, незнайомими людьми, в різних небезпечних ситуаціях. Сьогодні, коли соціальне довкілля може становити загрозу для життя і здоров'я дитини, виникає потреба в глибокому осмисленні та систематизації роботи з дітьми в дошкільних навчальних закладах по вихованню в них свідомої позиції щодо безпечної поведінки в соціальному середовищі.

Проблемами виховання свідомого ставлення до власного життя і здоров'я у дітей в дошкільному навчальному закладі займається низка науковців. Зокрема, Л. Калуська і О. Лоза визначили умови організації навчання дітей особистої безпеки та зміст роботи з формування у дитини активної позиції щодо власного життя і здоров'я. Дослідженням шляхів і засобів збереження власного життя, здоров'я, допомоги іншим у разі небезпечних ситуацій займалась Г. Навроцька. Проблема формування у дітей навичок здорового способу життя є предметом досліджень Н. Авдєєвої, З. Плохій, В. Діхтяренко.

Незважаючи на певні напрацювання у цьому напрямку, проблема виховання соціально безпечної поведінки дітей дошкільного віку у соціальному середовищі розроблена недостатньо. На дошкільний навчальний заклад як соціальну інституцію покладається відповідальність за здійснення цілеспрямованого виховання у дітей ціннісного ставлення до власного здоров'я, формування у них адекватної реакції на різноманітні чинники ризику для життя, що можуть виникнути у соціальному середовищі. Тому метою нашої статті є розкрити значення дошкільного навчального закладу у вихованні соціально безпечної поведінки дітей дошкільного віку.

Процес опанування дитиною необхідними знаннями та уміннями, що забезпечують змістовну і безпечну життєдіяльність у довкіллі, починається з раннього віку. Актуальність проблеми виховання соціально безпечної поведінки дітей у соціальному середовищі пов'язана з такими віковими особливостями розвитку, як підвищена рухова активність, цікавість, повна довіра до всіх і всього, що їх оточує, відсутність відчуття небезпеки, яке не розвивається у дітей майже до 3 років. Фізичні можливості малюків можуть дуже швидко призвести до біди. Діти раннього і молодшого дошкільного віку ще не розуміють, що для них безпечно, а що – небезпечно. Про це свідчить сумна статистика: із загального числа отруєнь небезпечними речовинами на дітей припадає 90% нещасних випадків, а на дорослих – лише 10%. Тому, мета педагогів – зберегти життя і здоров'я дошкільників та озброїти їх навичками безпечної поведінки у довкіллі.

Вікові новоутворення середнього та старшого дошкільного віку сприяють інтенсивному розвитку свідомості дитини (її знань, уявлень про світ, переживань, ставлень до себе та людей) та її поведінки (вчинків, умілих дій, самостійної діяльності, прийняття рішень), що створюють передумови для виховання у них соціально безпечної поведінки. Також старший дошкільний вік вважається сенситивним періодом для формування механізмів емоційно-вольової регуляції поведінки і діяльності. Учені (А. Запорожець, Д. Лешлі) довели, що уявлення і знання, які не спираються на моральні почуття, мають формальний характер, а відтак не спонукають дитину до відповідної поведінки. Так, у програмі „Особиста безпека дитини” О. Лоза звертає увагу на те, що з розвитком у дитини з'являється велика кількість умовних рефлексів, які знаходять свій прояв у різноманітних емоціях. Саме тому вони є надійним сигналом будь-якого неблагополуччя чи небезпеки як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі [1, 12]. Водночас дошкільникам притаманне обмежене розуміння фізичних і емоційних відчуттів інших людей. Дитина робить боляче іншим, оскільки ще не в змозі ідентифікувати свої почуття з почуттями інших. Однак у старшому дошкільному віці таке розуміння розвивається, і дитина часто захищає людину, яка постраждала або захворіла [2, 313].

Важливу роль у формуванні моральних почуттів відіграють дитячі уявлення про позитивні зразки поведінки (у тому числі й зразки безпечної поведінки). Вони дають дитині змогу передбачити емоційні наслідки своєї поведінки, заздалегідь переживати задоволення від схвалення її як „хорошої” або ж незадоволення від оцінки її як „поганої”. Таке емоційне передбачення має вирішальне значення при формуванні у дошкільника безпечної поведінки у соціальному середовищі. Отже, розширення уявлень дитини про небезпечність довкілля повинно відбуватись не лише на інформаційному рівні, а й зачіпати емоційно-чуттєву і поведінкову сферу [1, 24].

Водночас, виховання у дітей почуття власної безпеки повинно йти з дотриманням почуття міри. Зокрема, Л. Гураш зазначає, що, обираючи стратегію боротьби за виживання, подолання, чекання небезпеки, ми заганяємо дітей в глухий кут, „травмуючи їхню психіку, що призводить до стресів, виникнення тривог, фобій, стійких неврозів”

[3, 8]. Ми цілком погоджуємося з Т. Пироженко, яка підкреслює, що „життя – це не боротьба, а використання сприятливих можливостей для прояву любові до світу, своїх талантів, здібностей, надій, ідей, волі. Тому стратегічно важливим, – наголошує науковець, – вважається напрямок, пов’язаний з формуванням культури життєдіяльності, розвитком та утвердженням у свідомості дитини цивілізованих духовних цінностей, що визначатимуть безпечні форми поведінки, гідні Людини, а не продиктовані страхом перед екстремальними ситуаціями” [4, 4].

Сьогодні, на жаль, спостерігається невідповідність між реальним рівнем готовності педагогів до виховання соціально безпечної поведінки дошкільників в дошкільній і актуальною потребою в ній. Так, за твердженням Т. Пироженко, педагоги часто не враховують найважливішої особливості дитячої психіки, яка полягає в егоцентричності сприйняття світу, в тому, що дитина сприймає сама себе в нерозривному зв’язку з тим, що її оточує, а отже з тим, що їй повідомляють. Ось чому інформація, яку надає дорослий з добрим наміром запобігти небезпеці, часто викликає зворотній ефект несприйняття, оскільки викликає в дитини тривоги, страх, різні фобії (простору, темряви, людей), викликає „інформаційний невроз” [4, 4]. Перегукується з цією думкою вислів В.О. Сухомлинського: „В серці дитини, яка дивиться на світ широко відкритими очима й не знає, „як жити”, крихітні крижинки зла стають великими брилами льоду” [5, 154]. Отже, головне правило для вихователів не лякати дітей можливою небезпекою, а виховувати розумну обережність.

Педагогічний процес формування у дітей основ безпечного перебування у дошкільній, на нашу думку, потребує постійної психологічної допомоги. Тому з метою запобігання виникнення у дошкільників стану підвищеного занепокоєння, тривожності психологи ДНЗ мають відслідковувати, аналізувати і здійснювати корекцію психологічного стану дитини, який істотно пов’язаний з їх безпечною поведінкою у дошкільній. А педагоги повинні розпочати роботу по вихованню безпечної поведінки з встановлення для дитини межі слухняності (необхідно навчити її правилам безпечної поведінки) з подальшим визначенням таких меж дитиною самостійно [1, 28].

Хоча незаперечним є той факт, що тільки на основі знань у дитини формуються певні погляди, переконання, досвід безпечної поведінки, проте, як наголошує Т. Пироженко, „не варто себе обманювати сподіваннями, що тільки поінформованість про можливі небезпечні ситуації може запобігти лиху” [4, 3]. На жаль, ні для кого не є несподіванкою той факт, що в сучасній системі освіти відбувається значний розрив між навчанням і вихованням: виникають дитячі навчальні заклади, метою яких є саме навчання дітей. Надмірна інтелектуалізація часто призводить до того, що діти постійно перебувають у стані психоемоційного напруження, що призводить до психоемоційних розладів, стресових станів, які можуть негативно позначитись на самопочутті та безпечній поведінці дитини. Доречно про це зауважує В. Сухомлинський: „Дитина – ніжний пагін, слабка гілочка, що стане могутнім деревом, і тому дитина й потребує особливої турботи, ніжності і обережності” [5, 157].

Для профілактики інтелектуального перевантаження актуальними, на нашу думку, будуть такі заходи: проведення оздоровчо-лікувальних вправ, психотренінгів, релаксаційних пауз під час занять, організація відвідувань дітьми фітобару після занять.

Окрім того, належну увагу слід приділяти не лише фізичному, але й психічному здоров’ю та емоційному благополуччю дітей, які, проводячи в ДНЗ більшу частину часу, знаходячись в постійному контакті з однолітками і вихователями, можуть відчувати значні психічні навантаження. Тому, на нашу думку, основною умовою

профілактики емоційного неблагополуччя є створення сприятливої атмосфери, що характеризується взаємною довірою, повагою, відкритим і доброзичливим спілкуванням.

Окрім того, величезне значення для виховання у дітей дошкільного віку безпечної поведінки має формування почуття власної гідності і забезпечення емоційно-позитивного ставлення до себе, що лежить в основі структури самосвідомості дитини. Науковці (В. Кудрявцев, О. Кононко, Г. Кошелева) визначають необхідність педагогічної підтримки позитивної саморегуляції й коригування соціально засуджуваних небезпечних форм поведінки. Аналогічних поглядів дотримується І. Бех. Зокрема він відмічає: „Прагнення до самозбереження має для індивіда психологічний сенс лише за умови суб'єктивної цінності його як істоти і як „Я”. Це, так би мовити, дві сторони однієї медалі: без усвідомлення своєї цінності як істоти і як „Я” в індивіда не може бути потреби у самозбереженні. Тому генетичним емоційним центром є почуття „Я”, себелюбство як емоційне самоставлення” [6, 80].

Практика показує, що набуття і закріплення настанов на здоровий спосіб життя і безпечну поведінку у дітей дошкільного віку є значно ефективнішим за умови взаємодії дошкільного закладу і сім'ї. Родина, де є діти дошкільного віку, повинна і зобов'язана відігравати значну роль у навчально-виховному процесі, тому їй потрібно заохочувати до спільної роботи з ДНЗ у навчанні дітей безпечної поведінки. Адже, якщо дитина намагається вести себе згідно правил, засвоєних в ДНЗ, а вдома батьки чинять інакше, очікуваних результатів досягти важко. Тому навчати дітей дотримуватись і використовувати правила соціально безпечної поведінки педагоги можуть лише у співпраці з батьками [2, 314].

Таким чином, усі зазначені аспекти дають змогу визначити основні умови, що забезпечать ефективне виховання у ДНЗ соціально безпечної поведінки дошкільників у соціальному середовищі.

1. Розширення уявлень дитини про небезпечність довкілля повинно відбуватися не лише на інформаційному рівні, а й зачіпати емоційно-чуттєву і поведінкову сферу.

2. Виховання у дітей безпечної поведінки повинно йти з дотриманням почуття міри. Необхідно враховувати особливості дитячої психіки, її підвищену вразливість. Неприпустиме застосування так званої „шокової терапії” з акцентуванням на страшних наслідках надзвичайних ситуацій. Такий підхід може травмувати психіку дитини і в подальшому вплинути на психічний стан і поведінку дитини.

3. Процес виховання безпечної поведінки дітей дошкільного віку потребує постійної психологічної допомоги, функція якої полягає в діагностиці і корекції психічного стану дитини, який істотно пов'язаний з її поведінкою в небезпечних ситуаціях.

4. Формування норм соціально безпечної поведінки дошкільників залежить від чітко визначеної взаємопов'язаної педагогічної роботи педагогів і сім'ї.

Отже, проблема виховання у дітей соціально безпечної поведінки є важливою в умовах сьогодення. Дошкільний навчальний заклад спроможний підготувати дитину до безпечного існування в соціальному середовищі за умови зняття внутрішніх і зовнішніх суперечностей між завданнями педагогічного процесу з виховання соціально безпечної поведінки і науково-методичними основами його забезпечення.

Подальші дослідження планується провести в напрямку теоретичних розробок щодо проблеми виховання у сім'ї соціально безпечної поведінки дітей дошкільного віку у соціальному середовищі.

Література

1. Лоза О. Особиста безпека дитини: Посібник для батьків та вихователів з курсу

- „Захист життя та здоров'я дітей, норми поведінки у надзвичайних ситуаціях.” – Суми: ВВП „Мрія – 1” ЛТД, 1999. – 84 с.
2. Вашак О. Сім'я як осередок виховання у дітей еколого безпечної поведінки. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : Зб. наук. пр. – Вип.9. – Київ. – 2006. – С. 310 – 316.
 3. Гураш Л. Розумна обережність – запорука безпеки // Дошкільне виховання. – 2003. – №7. – С. 7 – 9.
 4. Пироженко Т. Найголовніше – гармонізувати середовище // Дошкільне виховання. – 2002. – №11. – С. 3 – 4.
 5. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: У 5-ти т. – Т3. – К.: Рад.шко-ла,1977 – 670 с.
 6. Бех І.Д. Виховання особистості: Сходження до духовності: Наук. видання. – К.: Либідь, 2006. – 272 с.

УДК 378.147

О.А. Комар

НАВЧАННЯ ВИКЛАДАЦЬКИХ КАДРІВ

***Анотація.** У статті аналізується й описується підготовка викладацьких кадрів у педагогічних вузах для оволодіння і здійснення ними навчання майбутніх вчителів за інтерактивними технологіями.*

***Аннотация.** В статье анализируется и описывается подготовка преподавательских кадров в педагогических вузах для овладения и осуществления ими учеба будущих учителей за интерактивными технологиями.*

***Anotation.** The author analyzes and describes the process of teachers` training in pedagogical universities which implies their command of interactive technologies` to be used in future teachers` training.*

Сучасна педагогічна освіта виступила як відповідь на суспільні запити в педагогічних кадрах нової формації, оскільки зміни в постіндустріальному суспільстві призвели до зміни педагогічної діяльності, перетворення та розширення функцій педагога, одним із пріоритетних напрямів діяльності якого є створення умов для психологічного комфорту, бажання і намагання одержувати знання учнями, задоволення їхніх потреб, запобігання та подолання негативних явищ у стосунках найближчого оточення, сім'ї і школі.

Аналіз світових концепцій підготовки спеціалістів у вищій школі дав нам змогу зробити висновки про те, що переважна більшість країн перейшла або переходить до технологій навчання, які передбачають суб'єкт-суб'єктні стосунки між викладачем і тими, хто навчається, для успішної реалізації своїх педагогічних програм, направлених на виховання особистостей, здатних реалізувати себе в інформаційному суспільстві.

Реформування школи, що відбувається в останні роки, спрямоване не тільки на реформування технологій і методів навчання і виховання, а на перебудову всього життя дитини, розширення можливостей вибору особистістю свого життєвого шляху. Сучасна педагогічна наука відповідає всім вимогам суспільних відносин і запроваджує на вимогу школи у вищих навчальних закладах підготовку майбутніх вчителів за інноваційними технологіями. Вважаємо, що це потребує розробки єдиного методологічного і теоретичного підходу, спроможного адекватно поєднати, пояснити і розвинути